בעא מיניה ר' יהודה נשיאה מר' אמי. גרסה דאינו ר' יהודה נשיאה דגרסת מיסחת כי אותו בן בנו של רבינו הקדוש היה ואף בברייתא הוא מזכר (ג) ותני עלה ורבותינו התירוה ליגשת ובתוספתא (פ"ה) נמי גרס רבי יהודה התיר את השמן אלא מחריו היה ושמא בן בנו של ר' יהודה דגזר על השמן הוה[ד]) והוא ר' יהודה הנשיא דמועד קטן (דף יב:) דקאמר התם דאיתתי מיא דאמיס קפילא מרמאה ושמע רב [ה]) (אסי) ואיקפיד: **קינסא.** פ"ה ולא דמי להחזירן בכבשן דהתם כיון שהוסקו מבחוץ עד שנשרה זפתן כבר נתלבן החרס אבל הכא כיון שמכניס האור מבפנים מיד זפתן נושר וכן הדין בחביות אלו ומשמע לפירושו כי אם היה מסיקו מבפנים עד שאם היה זפת מבחוץ והיה נושר כי די בכך ואין נראה לרבינו אלחנן כי יש לחוש דלמא חס עליה דלמא פקעה דאף בשל חרס אמר פרק כל שעה (פסחים דף ל:) דלא נימלי לקדירות גומרי דמיים עלייהו דלמא פקעי כ"ש בחביות דמיים שלא יצרפו וכתב הרב ר' משה מקולי דאע"ג דספקינן הלכתא כמאן דאסר מ"מ לכפות החבית על האש אם האש גדול כל כך וחזק מבפנים שידו סולדת מבחוץ מותר וחשוב כמו הגעלה ועניין הגעלה התיר ר"ת להגעיל חבית לטהר מיין נסך אם פתח אחד משוליה וחזרק רותחין לתוכה ומהפך המים על שוליה אילך ואילך דאע"ג דבשאר איסורין לא סלקא הגעלה דהכי דאפילו עירוי מכלי ראשון ליכא הכא מ"מ איכא למימר ביין נסך דתשמישו בלונן שרי ומביא ראיה מדקא"ר יוסי לקמן בפ"ב (עה.) חולטן במי זיתים ובשאר איסורין לא מהניא חליטת מי זיתים ור"י אומר כי מלוה מן המובחר להגעיל כל נסך לבד ולזרוק עליה מאותו כלי עצמו שהוא רותח על האור ודי בכך אע"פ שפסקה הרתיחה כשמעבירה מן האור ויש משיימין קערה נתוך מחבת על האש עד שהרתיחות עולות תוך הקערה ומאותה קערה מגעילין וזה מסופק ר"י אם זה מועיל ככלי ראשון אם לאו ותלה הדבר להחמיר ואסר בהן להגעיל דחשיב ככלי שני ולענין מליגת תרנגולת נמי אסר דחשיב ליה ככלי ראשון: **והלכתא** כמאן **דאסר.** בכל התורה כולה אמר רבינא לקולא ורב אחא לחומרא והלכתא כרבינא לקולא כדאמרינן פרק (כל הנשר) [גיד הנשה] (קולין דף פג:) [ו]ולכך הולרך לפסוק כאן כמאן דאסר: **שרא** [ז]מרמי ביה שיברא. אומר ר"י דה"ה מים וכל שאר משקין לבד מיין: **כלי** נתר. אומר ר"י דתרי גווני נתר [ד] שעושין ממנו כלים אלא דפ"ק דשבת (דף טז.) דקאמר כלי נתר וכלי חרס טומאתן שוה ויש [ח]עוד נתר שלישי אתין עושין ממנו כלים אלא שמבטלין בו את הכלים והוא ששנינו (נדה דף סא:) אבל שבעה סמנין המעבירים את הכתם נתר כו': **כסי.** פרש"י כוסות של חרס ואין מכניסן לקיום אלא שותין בהן ואי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון ושני אסור לדאיתי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאם מים ג' ימים כדאמר לעיל ולפי זה נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדש ולהשהות בו זמן גדול קודם שישתמשו בהם יין לפי שאם יגע בהם עובד כוכבים אח"כ לא יצטרך עירוי אבל קשה לר"ת מהא דאמר לקמן בפ"ב (דף עד:) מודה (ט) רבי בקנקנים שהן אסורין לפי שמכניסן לקיום הא לאו טעמא דמכניסן לקיום כמו בכלי חרס סגי בגיגוד בעלמא כמו בגת וממץ ומשפך והדחה בשאר כלים מועיל כמו גיגוד בגת כי גם גיגוד אינו להפליט רק להסיר הזוהמא שנדבק מבחוץ ואין סברא לומר כי בקנקנים נשתמש עובד כוכבים מים בתחלת תשמישו לכך פר"ת דמיירי הכא בכסי בין חדשים בין ישנים ושתה בהם עובד כוכבים יין כמה פעמים וה"פ הלכתא פעם ראשון ושני כלומר שתי הלחות במים אינם (י) רוצים להכשירו שלישי מותר פי' דאז ודאי בהדחה שלישית נפלטו הכל וכיולא בדבר מצינו פרק התערובות (זבחים דף עט:) גבי חרסן של זב וזבה פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור פירוש הוא כלי שהטילו בו הזב והזבה מימי רגלים וקאמר דמיס ראשונים ושניים טמאים שמעורב בהם מי רגלים של זב אבל מים שלישיים טהורים וגם במדרש אסתר גבי ישנו עם אחד שא"ל המן לאחשורוש אם זבוב נופל לכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואילו אדוני המלך נוגע בהם (י) מובטו בקרקע ולא עוד אלא שמדיח כוסו שלא פעמיים ודוקא בכוסות של חרס אבל של עץ או של מתכת וזכוכית אין צריך להדיח רק פעם אחת מיהו הברכה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכות וזכוכית ונכון להדיח שלא פעמים בכל הכלים: **קוניא.** פ"ה כלי חרס מצופה בחבר פלומי"ן בלע"ז וקשה לר"ת (כ)(דאמר בזבחים פרק קדשי קדשים) גבי מזבח מי סיד וקוניא ולא קאמר אבר שהוא לשון התלמוד כדאמר (ל)פתילה של אבר וע"ק מי גרע מיפוי אבר מאם היה כולו ממנו וע"ק דאמר ירוקי אסירי משום דבלעי דמצלינן ולא מצלינן לכך פר"ת קוניא היתוך כלי זכוכית אלא מתבטל כל ערכו והוא מן החול כמו כלי חרס כדאמרינן פ"ק דשבת (דף טו:) הואיל ותחילת בריותו מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס כדאמרינן ואע"ג דכלי זכוכית אלא לא בלע הכא כיון דאין בו אלא חיפוי על החרס בלע וכן פירש הערוך: שאינו

לכתחלה או דיעבד. אליר ומוריים קאי: כל קנקנים מחרס מיהו **קינסא.** הכנים קיסמין דולקין לתוך הקנקן עד שנשרה זפתו: **והלכתא כמאן דאסר.** ולא דמי להחזירן בכבשן דהתם כיון שהסיקן מבחוץ עד שנשרה זפתן מתלבן החרס אבל הכא כיון שהכנים האור מיד זפתו נושר. ומהכא שמעינן דהני חביות או קנקנים לפי שמכניסן לקיום לא סגי בהכשר בפנים בין לשרפן בין לתת לתוכן מים חמין מדאסיר בקינסא דהיינו באור עצמו כ"ש במה שהותם ממנו אבל אם אפשר לשרפן מבחוץ שרי לפיכך צריך לענין מעת לעת או להשהותם עד שנים עשר חדש: **לא חש למילתא.** למגזר שכרא אטו חמרא דשכרא מבטל ליה לטעמייה דחמרא: **דפקוסנא.** של לפיעי בקר ונתן בהן יין נסך: **מיפורא דלעולם.** כלומר מידתם על חנם: **אין להם טהרה.** מיין נסך הנבלע בהן משום דבליעי טונא: **מחפורא של צריף.** קרקע שחופרין משם לריף ובלע"ז אלו"ס ובלשון אשכנז בייס"ל: **פרזק.** שם האיש: **רופילא.** שני לגלך: **שחימי.** מקרקע שחמתית רוש"ל בלע"ז: **פפוזחא.** כלי חרס: **דבי מיכסי.** מקוס (ח) קרקעיתו קשה: **כסי.** כוסות של חרס ואין מכניסן לקיום אלא שותין בהם: **אי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון דכולי עלמא אסור.** דאיידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאם מים שלשה ימים וכדאמרן [ע"ח]: **קוניא.** כלי חרס מצופה בחבר וקורין פלומי"ד: **ירוקא אסור** (ט) **דמשוס דמלריף.** שיש בו קרקע מחפורת של לריף ובלעי טפי: **קרטופני.** בקיעים וסדקים: **דמלרפי ובלעי.** שיש בהן לריף ובלעי טפי: דמדייתי

אלא דיעבד אם כבר נשרה אינו נאסר אלא אם כן נשרה בכבשן דאיכא מיגו דמלבן ומיגו דמלבן אינו

שאינו יוצא מידי דופנו לעולם. תימה להדליקו לכבשונות כדאמר פ' דם חטאת בזבחים (דף לו. ושם ד"ה אלא) גבי כלי חרס של מקדש ומשני לפי שאין עושין כבשונות בירושלים הא לאו הכי ע"י החזרה בכבשן יוצא ואורו"ת דאין זה נחשב יוצא (ב) דלדרבה כלי אחר חשבינן ופניס חדשות בתו לכאן וא"ת כיון דחשיב כלי אחר א"כ תנור וכיריס יותן דאמר רחמנא למה ליהדליקו בכבשונות ואומר ר' שמשון משנ"ך דודאי גבי קדרות של חרס דאין דרכן בהיסק כי מחזיר להו בכבשן שייך למימר אלו אחרים הם אבל תנור וכיריס שאינן חוזרין בא ע"י היסק אין יוצא בהחזרת אותן לכבשן (ג) ולא נקרא כלי אחר: **ר"ע** איקלע לגינזק. פרש"י בפרק קמא דתענית (דף יא.): דגרס מר עוקבא דחס ושלום שר"ע לא היה מסתפק ועוד כי היה לו לתלמוד להביאה בלשון ברייתא מיהו הא לא קשיא דהכיה מקומות מצינו שמזכיר מעשה בר"ע וכיוצא בו: **מתענין** לשעות. פ"ה כגון שקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה אבל לא טעם כלום בו' שעות דאשונות אך לא לשם תענית נתכוין וכן משמע בפ"ק דתענית (דף יא.): על הך דמייתי התם דקאמר הא דאמרת מתענין לשעות הוא שלא טעם כלום כל אותו היום ופריך הא תענית מעליותא היא ומשיב לא צריכא דאימלך אימלוכי ול"ל דמיירי נמי שקבל עליו מאתמול שאם לא יאכל למחר עד חצי היום יהיה בתענית עד שתחשך דאי לא קבליה כלל הא אמר שמואל בפ"ק דתענית (דף יב.) כל תענית שלא קבל עליו מבעוד יום לא שמיה תענית ואי יתיב דמי למפוחא דמלי זיקא ואין לפרש דשמואל אמר למילתיה לענין תפלת תענית אבל לענין תענית אפי' (ד) אכל מ"מ עלתה לו תענית דהא בהא תליא דאמשיך הכא הלכה מתענין לשעות והמתענה מתפלל תפלת תענית א"נ איכא למימר דמיירי נמי בדלא קבלה מאתמול דאמשמע לשון אימלוכי והא דבעי שמואל קבלה היינו לכתחלה ואי יתיב דמי למפוחא היינו שאינו מקבל עליו שכר תענית אלא נקרא חוטא על שעיר עצמו ומ"מ נדרו נדר וכירושלמי דנדרים פ' קונם מפרש מתענין לשעות אשם אבל עד אבי היום יכול הוא לגמור בדעתו להתענות עד הלילה ועלתה לו תענית דקאמר התם ממילתיה דר' יונה אמרה מתענין לשעות דר' יוחנן אמר מתענין לשעות דא"ר יוחנן הריני בתענית עד דנחסל פירקי עד דנחסל פרשתי ממילתיה דר' יונה אמרה מתענין לשעות דר' יונה הלך לצור ושמע דדמך (ה) בריה דרבי יוסי הגלילי אע"ג דאבל גוברא ושתה מיא אסקיה בגוס כל ההוא יומא משמע דחשיב מתענין לשעות אע"פ שאכל אחרי כן או קודם והא דפריך בפ"ק דתענית (שם) אהא דקאמר כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית מדרבי יוחנן דאמר אהא בתענית עד שאבא לביתי ולא קמשני היינו משום דמתענין לשעות דבלאו הכי משני שפיר דלאישתמוטי מני נשיאה עבד ומה שאנו נוהגין להתענות עד לאחר הכוכבים אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית משמע דבשקיעת חמה סגי (ו) והוא ה' מילין קודם לאחר הכוכבים לא מתאינן נפשין לספיקא ועוד דשמא לשון שקעה ר"ל שקעה לגמרי ומיהו המתענה בערב שבת אע"ג דפסקינן בערובין (דף מא.): הלכה מתענה ומשלים אע"ל לדקדק להמתין עד לאחר הכוכבים מעשה בא לפני ר"מ באחד שעשה הרבה תעניות ולא קבלם מאתמול ואר"ת כי לא הפסיד תעניותיו כי מאחר שהיה בדעתו להתענות היינו גמר בלבו והוי בכלל נדיב לב דאמר (ז) דגמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו והא דבעו שמואל ור' יוחנן קבלה היינו לכתחלה ועוד היה אורה על זה ומיהו מצוה מן המובחר לקבל מבעוד יום בתפלת המנחה ור"י היה רגיל כשהיה מתענה באחד בשבת לקבל תעניתו בשבת בחלבי נגור: **במה** שמש משה כל שבעת ימי המלואים. פ"ה דמשה לא נשתמש בבגדי כהונה דכתיב לאהרן אחיך והוא זה אלנן וקשה למ"ד פרק עבודת יום בזבחים (דף קא.): משה רבינו ע"ה כ"ג היה ונשתמש בכהונה גדולה מ' שנה ולפי זה היה צריך לשאול במה שמש כל מ' שנה ולא יוכל להשיב על זה בחלוק לבן שאין בו אימרא לשון בכהונה גדולה משמע בח' בגדים כנ"ל וי"ל דשבעת ימי המלואים דוקא איבעיא (ח) שעדיין לא נתקדשו בגדי כהונה כדכתיב והזה על אהרן ועל בגדיו וגו' וה"ר יעקב מאורלינש"ם פירש דאפי' נתקדשו מ"מ כל ז' ימי המלואים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו היה נחשב כמו במה ואין בגדי כהונה בבמה כדאמר בפ"ב דזבחים (דף קיט.) ואין להקשות הלא אין חטאת קרב בבמה וחטאת מלואים קרבה שם דמצינו למימר הורלת שעה היתה כמו שריפתה דלא מצינו חטאת יחיד נשרפת אלא זו: **שאין** בו אימרא. כמו על הגם ועל האימרא דפ' האורג (שבת דף קה.) והוא מן הבגד ופעמים שאינו מן הבגד כמו אימרות של ארגמן דנגעים ולפיכך לא היה בו אימרא לפי שבזה היה ניכר יותר מדם דבעינן שלא נשתמש בו הדיוט ולפיכך עשאוהו משונה משאר חלוקים והכ"ר משה פירש שלא יאמרו אח"כ כשישתמש אהרן שנמצא מוס בבשר ולכך עשאו בלא אימרא שידעו הכל שלא היה דבר המתקיים מה שהיה משמש וי"מ אימרא כמו עטרא לפי שבגדי כהונה היו כלאים קאמר שזה לא היה כלאים:

החרצנים והזגין. בגזיר פרק ג' מינים (דף לד.): פליגי תנאי אזה נקרא חרצן ואיזה נקרא זג אם הקליפה או הגרעינין והתרגום מוכיח כר' יוסי (ט) דאמר זג הוא הקליפה דמתרגמינן מחרצנין ועד זג מפורלנין ועד עילורין והקליפה החיצונה הנסחטת היא שראויה לעצור והניח ר' יוסי סימן לדבר במשנה זוג ועינבל כי הזוג הוא מבחוץ והעינבל מקשקש בתוכו וכן פעמון מתרגמינן זגא שהפעמון הוא החיצון שהעינבל בתוכו וכן אמם התלמוד קורא הפנימי חרצן עד שיצרע חטה ושעורה וחרצן (חולין דף פב.): והגרעינין הוא הזרע: **דורדיא** דארמאי. פי' שמרים של עובדי כוכבים הר"ר אפרים היה אומר כי מסברא שמרים שנתייבשו בתנור מועיל להם כמו המתנה די"ב חדש ומתוך כך התיר פת של עובדי כוכבים שנחמץ בשמרי יין שנתייבשו בתנור ור"ת הקשה עליו ואמר כי מה שמתיר התלמוד דורדיא לאחר י"ב חדש היינו לאחר שנתמדו במים כמו שרגילים העולם לעשות כדמוכח פרק המוכר פירות (ב"ב לו.): דקתני אחד שמרי יין כו' ומפרש רמא תלתא ואתא ד' כו' וכן פ' אלו עוברין (פסחים דף מב.): גבי תמד קאמר הא בגרווקא אם בפולני תמד שעושין משמרים קורא רווקא כי על שם השק שמשימין בו השמרים לתמדן נקרא כן כדאמרי' רווקי דאמרמא וקודם שנתמדו השמרים נקראים בל' התלמוד שמרי כי ההיא דפ' המפקיד (ב"מ דף מ.): דקאמר מ"(הא) גולפי ושמרי ואחר שנתמדו נקראו דורדיא ואהנהו מיירי הכא להתירן לאחר י"ב חדשים דאיכא תרתי לטיבותא שכבר נתבטל טעמם במים וגם עבר עליהם י"ב חדש וכן פולני נמי דשרי לאחר י"ב חדש הם החרצנים לאחר שנתמדו אבל שמרים שלא נתמדו אין שום דבר מועיל להתירן והעיקר שנתחמצה בהם קודם תמודם לעולם אסורה או בתוך י"ב חדש אף לאחר תמודם אסורים ואפי' באלף לא בטיל כיון דלטעמא עביד כדאמרינן מ"(פסחים דף מד) הנח לשאור ותבלין דלטעמא עבידי ולא בטלי ואין להתיר וכתב ר"ת והמורה יורה כבן סורר ומורה ועלי יערה רוח הבורא ובתוספתא תניא שמרים שיבשו אסורים בהנאה:

אבטא

דמדייתי. מזיעין דופניהם מבחוץ מחמת בליעותן: **הטורה העידה.** דכתיב ישבו (ו) אין לו טהרה אלא שבירה: **זה משמישו בחמין.** לענין חמץ נשתמשו כל ימות השנה חמין וכלעי טפי: **לשעות.** כגון שקיבל עליו תענית משש שעות ולמעלה ומיהו לא טעם כלום מתחלה כל היום אבל לא לשם תענית נתכוין בראשונה: **לאחר שנים עשר חדש מוחרין.** מיד בלי תיקון ואם רצה להשתמש קודם לכן ממלאן במים כדאמרן [גב.]: **משה.** לא נשתמש בבגדי כהונה דכתיב (ז) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך והוא היה זר אלנן ועל פי הדבור שימש ולא הוזכרו (ח) בגדים: **אימרא.** שפה. יש אומר שלא יחשדוהו שאם בה מתרומת המשכן ולאו מילתא שהרי כבר נגמרה המלאכה ובשעת עבודה מהיכן שקיל: **דורדיא.** שמרים:

אבטא

ת"ר החרצנים והזגים של עובדי כוכבים לחין אסורין יבשים מותרים הי נינהו לחין והי נינהו יבשין אמר רב יהודה אמר שמואל (ג) לחין כל י"ב חדש יבשים לאחר י"ב חדש אתמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן (ד) כשהן אסורין אסורין אפילו בהנאה כשהן מותרין מותרין אפילו באכילה א"ר זביד (ה) האי דורדיא דחמרא דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי (ו) אמר רב חביבא בריה דרבא (ז) הני גולפי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב חביבא (ח) הני

מ) [בפסחים ל: איתא דופיי וכן בפרש"י ותוס' דהתם וכן העמיקו תוס' בזבחים לו. ד"ה אלא], ב) [בפסחים ל: וב"ג], ג) תענית יא: ע"ב, ד) [עי' תוס' חגיגה ו: ד"ה מאי נ"מ ותוס' פנהדרין טו: ד"ה שור שור סיני], ה) הפ. יעב"ץ, ו) [ויקרא ו], ז) [שמות כח], ח) בפ"ח נוסף: נו, ט) בירושלמי מ"ק פ' א"מ (ה"ז) הני בנו של ר' אבהו וריה"ג בוחלי ט"ס עי' בסה"ד, י) [וע"ע תוס' מנחות כ: ד"ה נפסלו], כ) [שבועות כו:], ל) [בגזיר לט. אמר רב יוסף כמאן דאמרגש מפורלנין ועד עלירין כר' יומי], מ) [ל"ל האיכלא], נ) [לא נמצא שם רק בחולין ו. איתא שאי שאור ותבלין דלטעמא עבידי וכן בגילה לח: ע"ש],

הגהות הב"ח

(א) גמ' (אמר רב חביבא בריה דרבא הני גולפי וכו' שרי) תא"מ וע"ב בתוס' בד"ה אבטא משמע דל"ג לכך מימרא והרא"ש לא הביאה משמע נמי דלא גרסי' לה: (ב) תוס' ד"ה שאינו יוצא וכו' ואורי"ת דאין זה נחשב יוצא מידי דופנו דכלי אחר חשבינן כל"ל ותיבת דאדרבה נמחק: (ג) בא"ד ולא נקרא כלי אחר. נ"ב אפי' לענין איסור לא חשיב כלי אחר וכל שכן לענין טומאה וכ"כ התוס' בפ' כל שעה סוף דף ל' אבל בפרק דם חטאת משמע דס"ל דוקא היסק פנימי אין מועיל לתנור אבל אם היה מסוקו בפנים ובחוץ כעין תחלת עשיתו בסהיזאר עושהו נותנו בכבשן אפשר שזה היה מועיל וע"ש בד"ה אלא קדירות בדף לו: (ד) ד"ה מתענין וכו' אבל לענין תענית אפי' לא קבל מ"מ עלתה לו: (ה) ד"ה במה וכו' איבעיא להו שעדיין:

מוסף רש"י

דמידייתי. פולטין המשקין מדופקן החיצון, ובגמ"' טרסטדט"ש, וכיון דמדייתי ודאי בליעי וחיצון פולטין, שהטורה העידה על כלי חרס שכיון שבלע אינו יוצא מידי דופיו לעולם. ומקשינן מאי שנא מיין נסך דדריש מרימר קוניא בין אוכמי בין חיורי כין ירוקי שרו. וכי תימא חמץ בפסח דאורייתא יין נסך מדרבנן והא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא [תקון] אלא היין נסך תשמישו בצונן וסגי ליה בשכשוך: ר' עקיבא שאל כו' ואסיקנא הלכתא מתענין לשעות. כבר פירשנו במסכת תענית: וקנקנים של עובדי כוכבים לאחר י"ב חודש מותרין בקנקנים מזופתין שנשרה זיפתן. ואחרי כן נשתמש בהן עובד כוכבים ביין דפי' בתלמוד א"י ו) אמרו חכמים על ידי זפת הן בולעות. ושאינן מזופתין ממלאן מים. ומערן שלשה ימים כו': ושימש משה רבינו בז' ימי המלואים בחלוק שאין עליו אימרא. פי' אימרא אל עלם: **ירושלמי** הורה ר' ירמיה באלין פחרייא דרבריא ממלאן מים ומערן מעת לעת ג' ימים ושרו. בחורת קנקנים של חרש שאינן מזופפות: ארמאי איתבר זיקיה וקיבליה ישראל לחמריה דידיה ואמרו רבנן ממלאהו (יין) מים ומערה מעת לעת ג' ימים ומותר. ר' ייסא אזל לצור חמא יהתון זפתין עובדי כוכבים ויקין דעירין וישראל זבנין להון ואסר להון. וכן ר' יצחק ור' מני אסרין: החרצנים והזגין של עובדי כוכבים אסורין [ואיסורן] איסור הנאה דברי ר' מאיר. וחכ"א לחים אסורין יבשים מותרין. ומפרש לחין בתוך י"ב חדש. יבשין לאחר י"ב חדש. אמר ר' יוחנן כשהן אסורין בתוך י"ב חודש אפי' בהנאה אסורין. לאחר י"ב חדש אפי' באכילה מותרין. א"ר זביד דורדי' דעובדי כוכבים בתר י"ב ירחי שתא שרי. וכן

ו) בירושלמי לפנינו כאן בהלכה ד' איתא דר"ע היה רוצה ללמוד כן בק"ו דמה אם אין זפופתים מותרין בשמקלפה ויפתן לא כ"ש אבל כשבא אבל תבריו אמרו דע"י זפת הן בולעות וע"ע.

קח א מיי' פ"ח מהל' תעניות הלכה יג סמג עשין ג טור ש"ע ס"ח סימן תקסה סעי' י:

קט ב מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלה סעי' טז:

קי ג ד ה מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף יד:

קיא ו מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף טז:

רבינו חננאל

דכיון דמדייתי בלעי. והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם. ומקשינן מאי שנא מיין נסך דדריש מרימר קוניא בין אוכמי בין חיורי כין ירוקי שרו. וכי תימא חמץ בפסח דאורייתא יין נסך מדרבנן והא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא [תקון] אלא הלכתא מתענין לשעות. כבר פירשנו במסכת תענית: וקנקנים של עובדי כוכבים לאחר י"ב חודש מותרין בקנקנים מזופתין שנשרה זיפתן. ואחרי כן נשתמש בהן עובד כוכבים ביין דפי' בתלמוד א"י ו) אמרו חכמים על ידי זפת הן בולעות. ושאינן מזופתין ממלאן מים. ומערן שלשה ימים כו': ושימש משה רבינו בז' ימי המלואים בחלוק שאין עליו אימרא. פי' אימרא אל עלם: **ירושלמי** הורה ר' ירמיה באלין פחרייא דרבריא ממלאן מים ומערן מעת לעת ג' ימים ושרו. בחורת קנקנים של חרש שאינן מזופפות: ארמאי איתבר זיקיה וקיבליה ישראל לחמריה דידיה ואמרו רבנן ממלאהו (יין) מים ומערה מעת לעת ג' ימים ומותר. ר' ייסא אזל לצור חמא יהתון זפתין עובדי כוכבים ויקין דעירין וישראל זבנין להון ואסר להון. וכן ר' יצחק ור' מני אסרין: החרצנים והזגין של עובדי כוכבים אסורין [ואיסורן] איסור הנאה דברי ר' מאיר. וחכ"א לחים אסורין יבשים מותרין. ומפרש לחין בתוך י"ב חדש. יבשין לאחר י"ב חדש. אמר ר' יוחנן כשהן אסורין בתוך י"ב חודש אפי' בהנאה אסורין. לאחר י"ב חדש אפי' באכילה מותרין. א"ר זביד דורדי' דעובדי כוכבים בתר י"ב ירחי שתא שרי. וכן

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אכטא דטייעי. כך גורס בערוך בכ"ף. ופי' שמניחין קמח ועשבים וכשמיס ושורין אותו בחלב ומזלפין יין עליו ור"ת גרס אכטא לשון אכטיח פי' לעגת מלוה ומשיחין בה יין ומינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי ועוד כי אכטיח ודלעת אינו אחד:

מוריים אומן. והא דפליגי ר"מ ורבנן במתניתין במוריים לענין איסור הנאה היינו משל בעלי בתים א"ל מייתי אחר פעם ראשון ושני דקליש שומניה ורמו ביה חמרא והוא השלישי וניכר וההוא מוריים דלקמן דאתא באמצע של אומן הוי ומיהיה ניכר (ג) לפי שהיה בפעם ראשון ושני: **אי** אמרת רוב איבא מיעוט. תימה כי איכא רובא נמי אמאי לא משכחינן ליה מיעוטא דמעוטא כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר רובא בהמות שאינן נשחטות לעבודת כוכבים ואותם עגלים עצמם נעמידם בחזקת היתר שהיו הקיבות בחזקת היתר שאינם לעבודת כוכבים קודם שחיטה (ד) וכי האי גוונא אמרי' בפ"ב דיבמות (דף קיט:) גבי היתה לה חמות אינה מושבת דמשכחינן ליה מיעוטא דמיעוטא דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק וי"ל דשאני הכא דלאחר שחיטה אימרא ליה חזקה דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק עבודת כוכבים קיימי התם נמי זימנין דמיישינן כגון בינאה מלאה מעשה דאיכא רעותא שיאה מעוברת ואפי' לר' יהושע דלא מיים התם אסר הכא דהתם אין שום ודאית של איסור אפי' כשינאה מלאה דאפשר הפילה אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות יש כאן חשש מיעוט של איסור: **וכי** נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי הא את הוא דשרית. תימה מאי ראיה היא זו הלא לא הזכיר רש"ל כאן נשחטין לזרוק אלא נשחטין אתם דמשמע שהוא עובד בזביחה י"ל דכל עיקר שחיטתן אינן אלא לצורך דם וחלב ולא הוצרך לפרש וה"ג אמר בחולין פ"ב (דף לט:) גבי הנהו טייעי דאתו לגקוניא יהיב דכרי כו' אמרו דמא ותרגא לדידן ומשום הכי מסיק בגמר זביחה ולא קאמר בזביחה עצמה: **רשב"ל** אמר מותרת. פ"ה (ב) אף באכילה ואע"ג דמומר לעבודת כוכבים הוא מ"מ בפ"ק דחולין (דף ה.) מוכחינן דג' (ה) דיני מומר הן יש שאינו מותרת אף באכילה ויש בהנאה לבד ויש אסורה אף בהנאה (ו):

ה) **מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודת כוכבים. נראה דר' יהושע לא היה מתכוין כי אם לדאותו דהא ר' יהושע לא חייש למיעוט בפ"ב דיבמות (דף קיט.) שהנאתי לעיל וכן בפרק ג' דבכורות (דף כ:) ועוד דאפילו ר"מ דחייש למיעוטא לא אסר לעיל (דף כט:) אלא בגיגת בית אוייקי אבל שאר מקומות חשיב מיעוט דמיעוטא: ו) **השיאו.** לשון משיאו (ז) עלה ואית דגרסי השיאו (ח) ונפרש הטעו לשון השיאה (ט):

ה) **שחבירו** מוכיח עליו לריח שמניך כו'. **בשרו** אסור. על כן עלמות אהנך: נפרק שור שנגח קמא (ב"ק דף מא.) דרש מבשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ושחטיה (י) וי"ל דתרתי שמעינן מיניה:

אמר רבא תרוייהו תנהי. נראה דהאי הוי פירושו בניחותא מדלא קמשני עליה רב קרא ומברא קמ"ל ואיכא הרבה שרומזים המשנה השיאו לדבר אחר ופריך וליהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה ומשני הכא כיון דאוקומי קא מוקים כמאן דליתיה לאיסורא בעיניה דמי ור"ח הזכיר גירסא זו בפירושיו: מאי

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף טז:

קיג ב מיי' שם הלכה יד סמג לאוין שם טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף יד:

קיד ג מיי' שם הל' טו וסמג שם טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף טז:

קטו ד מיי' שם שם פי"ז הלכה כו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קיד סעי' יח:

קטז ה ו מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ג:

קיז ז מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח ב סמג עשין מה (טוש"ע א"ח סי' כח סעיף כב):

רבינו חננאל

ה) אבטא דטייעא. פי' אל מצל בלשון ערבי. בתר י"ב ירחי שתא שרי. פירשו בירושלמי החרצנים והזגים ששנינו כי לחים אסורין בהנאה בשמילא אותן מן הבור ההא אין נעשה יין עד שירד לבור: והמוריים: ת"ר המוריים אומן מותר. פי' ציר של דגים כמבשין הדגים הקטנים במלח ב) על החביות הגדולות נקרא מוריים. הציר היוצא מהן פעם ראשונה ושניה מותר כיון דשמינא אין צריך למירמא ביה חמרא. שלישי קליש שומנייהו דדגים ויהיב בהו חמרא. הלכתא משלישי ואילך אסור. פי' קיסטא דמוריים בלומא. כוז מוריים ג) במערה כוז יין בד' מעות. פי' לומא מעה כו' ד) ומפורש בברכות. ה) פי' עקומית הנדר: גבינת בית איניקי אסורה. איניקי. שם מקום. ומפורש בתחלת סדר יומא (דף י ע"א) תובל זו בית איניקי. משך זו מוסיא. ותירס זו פרס: אמר ריש לקיש מפני מה אסרו גבינת בית איניקי מפני שרוב עגלי אותה העיר נשחטין לעבודת כוכבים. דאי אמרת מיעוט הוו להו מיעוט עגלים לעבודת כוכבים ורובן שלא לעבודת כוכבים. ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים והוו להו העגלים הנשחטין לעבודת כוכבי' מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר' מאיר. ומקשינן עלה דר"ש בן לקיש וכי נשחטין לעבודת כוכבים מי אסיר והא את הוא דאמרת השוחט בהמה ו) לעבודת כוכבים אותה בהמה מותרת. תורמינך שעתך. פי' תשא אותך שעתך ודום. שמועה זו באומר בגמר זביחה הוא עובדה ז) ושנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: **מתני'** א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו בדרך וכו' מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים. אמר רב המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת. מ"ט דלא ניחא ליה בנפחיה ועוד כתיב ולא יאכל את בשרו. בשרו אסור פרשו מותר. המקדש בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת סברא וקרא [סברא] דניחא ליה בנפחיה דמיחזי שמן. קרא דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אמר רבא תרוייהו תנינהו הכא והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה שהנבילה בלאו והעולה ח) במיתה. ואמרו כהן שדעתו יפה שורף קיבת העולה

תורה אור השלם

ו. ולא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח

2. וכי יגח שור את איש או את אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבְעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

גליון הש"ס

גמ' קיסטא דמוריים. עי' לעיל דף יג ע"ל תוד"ה ומדי: רש"י ד"ה באומר ובו' ולהכי נקט גמר זביחה. עיין ב"ק דף עח ע"ב תוס' ד"ה כיון ששמנו: תוס' ד"ה אכטא יבו' ואינו נ"אר. עיין תוס' רש"ס מויר"ד סי' ר"ל: תוס' ד"ה אי יבו' תימא כי איבא רובא כו'. עיין מרדכי סוף חולין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל ר' אבא עד האיתא מאן עטרה: (ב) שם ולמיעוטא דמיעוטא לא: (ג) הגה' ד"ה מוריים וכו' והיה ניכר שהיה כל"ל ותיבת לפי נמחק: (ד) ד"ה אי וכו' דבי הא' גוונא: (ה) ד"ה רשב"ל וכו' דג' מיני מומרים הן: (ו) ד"ה בשרו וכו' וי"ל דתרתי. נ"ב ועיין בפסחים דף כב ע"ב ד"ה ס"ד:

לעזי רש"י

בוטי"ן [בוט"ין]. בקבוק עור עבה.

פור"ט. נפל.

מוסף רש"י

ר"מ חייש למיעוטא. בפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים, סנגר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גרזים והשתחוו לה (ובמות קיט.).

השוחט את הבהמה. של חולין, לזרוק דמה לעבודת כוכבים. ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים, אלא בשעת שחיטה מיהא נעשית

המשך בעמוד הבא

---

[1]אבטא דטייעי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרב איקא [2]הני פורצני דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרבא [3]הני גולפי שחימי ואוכמי בתר תריסר ירחי שתא שרי: והמוריים: ת"ר מוריים אומן מותר ר' יהודה בן גמליאל אומר משום ר' חנינא ב"ג אף חילק אומן מותר תני אבימי בריה דר' אבהו מוריים אומן מותר הוא תני לה והוא א"ל פעם ראשון ושני מותר שלישי אסור מ"ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למירמי בהו חמרא מכאן ואילך רמו בהו חמרא ההוא ארבא דמוריסא דאתי לנמילא דעבו אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה א"ל [4] רבא עד האידנא מאן נטרה א"ל עד האידנא [5](למאן) ניחוש לה אי משום דמערבי ביה חמרא [6]קיסתא דמוריים בלומא קיסתא דחמרא בד' לומי א"ל ר' ירמיה לר' זירא דלמא איידי דצור אתו דשוי חמרא א"ל התם עיקולי ופשורי איכא: וגבינת בית אוייקי: ארשב"ל מפני מה אסרו גבינת אוייקי מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים [7]מאי אירא רוב עגלים אפילו מיעוט נמי דהא [8]ר"מ חייש למיעוטא אי אמרת רוב איכא מיעוט אלא אי אמרת מיעוט כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים ה"ל [9]מיעוטא דמיעוטא [10] ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ א"ל ר"ש בר אליקים לר"ש בן לקיש כי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי והא את הוא דשרי דאתמר [11]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים להקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר [12]אסורה קסבר [13]מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מפנים ורשב"ל אמר מותרת א"ל תרמינך שעתך [14]באומר בגמר זביחה הוא עובדה: א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל: [15]אמר רב אחדבוי אמר רב [16]המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת [17]איבעית אימא סברא ואב"א קרא איבעית אימא סברא גבי עגלי עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה איבעית אימא קרא [18]כתיב הכא [1]לא ידבק בידך מאומה וכתיב התם [2]סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרשו מותרת אמר רבא תרוייהו תנהי מדקא"ל מפני שמעמידין בקיבת נבילה ולא מהדר ליה והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה מכלל

[3]אכטא. חמת מעור עב וקורין לאותו בוטי"ן: **דטייעי.** הולכי דרכים טשמין אותו מלא יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומשום הכי בעי שהייה י"ב חדש: **פורצני.** פסולת של עגבים: **מוריים אומן.** של עובד כוכבים אומן מותר. מוריים לא עבדי מדגים טמאים ומשום חמרא קאסרינן ליה ואומן לא רמי ביה חמרא כדמפרש ואזיל מילדי דגים שומניה פעם ראשון ושני מקלקל להו חמרא: **חילק.** מין דגים טהורים וסולתנים שמן כדמפרש לקמן בפרקין [4] ובקטנותו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן ואמרינן לקמן (דף לט.) חילק של עובדי כוכבים אסור לאותו מין דגים קטנים ומכור הרבה ביחד ומפני מה אסורה מפני שעירבונה עולה עמה דגים טמאים דומין לה ועולין עמה והאי חילק אומן כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדילן היטנה משום דלא משיב טעמא ומקלקלי ליה לסולתנים ומרע ליה לכולי מרבים: **פעם ראשון ושני.** שכן דרכן נותנים מים ומלח על שומן הדגים ומוצלות שומנו וכשכלות חוזר ונותן אחרים: **נמילא דעכו.** פור"ט בלע"ז מקום שהספינות עולות בו ביבשה: **קיסטא.** שם המדה: **בלומא.** בזחת. במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר וחיישינן לערובי: **לאידי דצור אתא.** דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי מרבה: **דשוי חמרא.** כלומר שהיין בזול. שוי לשון זול כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף נב.) עשיק לגבך ושוי לכריסך: **עקולי ופשורי איכא.** מים שהולכין עקלתון ופשורי מי שלגין נפשרים על שפת המים ואין מושכי הספינה יכולין לנצח נאותו הדרך: **מפני מה אסרו גבינת בית אוייקי.** לר"מ דאסר ליה [כט:] בהנאה: **שרוב עגלים כו'.** מעמידין את החלב בקיבתן: **ר"מ חייש למיעוט.** בפ"ב דיבמות (דף קיט.) קטן וקטנה לא חולין ולא מייבמין קטן שמא יגלח סרים קטנה שמא תמצא איילונית: **אי אמרת רוב.** עגלים נשחטין לעבודת כוכבים איכא למיסר גבינה משום חששא דמיעוט קיבות האסורות בהנאה דרוב עגלים הוה מיעוט לגבי שאר בהמה שמעמידין בהן בקיבותיהן: **השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים.** שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה אלא חשב בשחיטה ע"מ לזרוק: **ר' יוחנן אמר אסורה קסבר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מפנים.** לריש לקיש לא ילפינן דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט ע"מ לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק דהוי מחשב מעבודה לעבודה מעבודה זו על חבירתה אבל לענין עבודת כוכבים לא: **תרמינך שעתך.** ירום מזלך: **באומר בגמר זביחה הוא עובדה.** אחשב על השחיטה עצמה לעבודת כוכבים ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודת כוכבים והא מודינא דמיתסר בזביחה הוא עבודה חשובה מזריקה. [5] והכי נקט גמר זביחה דקסבר ריש לקיש (ב"ק עב. חולין כט:) אינה לשחיטה אלא לנסוף: [6] **מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים.** באכילה. ולרבנן קנעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקי"ל [7] חלב טמא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **אחדבוי.** שם חכם: **שור הנסקל.** אסור בהנאה הוא: **ניחא ליה בנפחיה.** שיהא נראה שמן לכך חייל שם איסור עבודת כוכבים על הפרש: **לא ניחא ליה בנפחיה.** הלכך לא חשיב פירשא למיחל עליו איסור: **מאומה.** ואפי' פרש: מכלל

ה) ע' מ"ש בערוך הסלם ערך אכטא. ב) חולי ל"ל כתוך חכיות גדולות. ג) נ"לאה דל"ל כח מוריים בלומא ומעברה כח יין למהוי בד' לומי וכו'. ד) חולי דסוון למ"ש בברכות דף נב ע"ב כדי שיכיר בין מלוחמת של טבריא וכו' ואולי דרבינו גרים שם לומא של טבריא ובערוך ערך לם ובערך מלוחמת פי' על שניהם דהוא שם מטבע. ה) חסר כאן וי"ל ל"ל התם עיקולי ופשורי איכא פי' עקומות הנהר כל"ל. ו) מדברי רבינו אלו נראה דגרים בדבכרי ר"ל שמם השוחט בהמה לעבודת כוכבים ומיושב כזה מתיחה התוס' וי"ע. ז) חולי ל"ל ואיהו לשחיטה אלא לנסוף. ח) מש"כ רבינו דעולה במיתה היינו לדעת רבי בפסחים פג. דהזיד במעילה במיתה ע"ש.

מכלל דאיסורי הנאה. כי עולה וה"ה לשור הנסקל שרי פרשייהו: דברי דודיך. דברי סופרים: מיינם. עיקר תורה שבכתב: חשוק שפתותיך. כדמתרגמינן וחשוקיהם [ב] וכנושיהן: ואל תבהל להשיב. ואל תדקדק להקשות לו: גזרה תדשה. מקרוב גזרו על הגזינה:

מכלל דאיסורי הנאה שרו פרשייהו ומדקא"ל מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים וקא מהדר ליה א"כ למה לא אסרוה בהנאה מכלל דעבודת כוכבים אסור פרשייהו ולהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מוריים לרבנן דלא אסרוהו בהנאה מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה אמרי הכא כיון דאוקמיה קא מוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה: השיאו לדבר אחר וכו': מאי [1]כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה מ"ש האי קרא דשייליה אר"ש בן פזי ואיתימא ר"ש בר אמי מרישיה דקרא קא"ל [1]ישקני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא ס"ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש [ו]ישן מותר [ז] אין מניחו לישן א"ר [ח]חנינא לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור כאן

מפני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא ס"ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש [ו]ישן מותר [ז] אין מניחו לישן א"ר [ח]חנינא לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור

מאי שנא האי קרא דשייליה. ומסיק מריש דקרא ירושלמי אם להפליגו נתכוין הוה לו להפליגו בדברים אחרים בה' מקראות שבתורה שהסימן ממ"ם ל"ו מחר משוקדים שלת אחור וקס ל"ר אילא דברים שמשיקין עליהם את הפה שנאמר ישקני מנשיקות פיהו ר"ש בר חגי בשם ר' שמואל בר נחמיה כבשים לנטושך וגו' כבשים כתיב הא מילד בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפניהם ד"ת הגדילו ועשו כעתודים גלה להם רזי תורה וקתני התם דר' ישמעאל קטן היה באותה שעה ומסייע להדא דתני ר"ש בן יוחי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה (ד) הסימן הזאת אינה נגלית לכל בריה ובריה כך אין לך רשות לשקע עצמך על ד"ת אלא בפני אדם כשר ונראה כי זהו טעם תלמוד שלנו דקאמר בסמוך כי גזרי גזירתא במערבא כו' אלא שאינו מפרשו כאן היטב ואומר מורי הר"ר אלחנן שזהו מה שיסד הקליר בפרשת פרה אדומה אין להרהר על מה נחקקה שכולם נתנו בנשיקה לשון משיקין עליהם את הפה: **משום** ניקור. תימה לקמן דמסקינן טעמא דחלב דבעינן ישראל רואהו דחייסינן לעירוב חלב טמא מיפוק ליה משום גילוי וי"ל דאין ה"ל אלא טעמא פסיקא ליה נקט הכא בשאין ישראל רואהו דמערב חלב טעמא דגילוי זמנין דלא שייך כגון שאלא העובד כוכבים יולא ממקום שחולב שם דכיון שכל שעה תופסו בידו ליכא למיחש לניקורא ואי"ת מפני מה אסרו משום גילוי יותר ממיים ודבש לאמלן דאית ליה בהאי טריפות (חולין דף מט:) דשייך בהו גילוי וי"ל דבכל המשקים אע"ג דלא קפדי אגלויא משום נקורא אמנקיותא מיהא קפדי אבל גבי חלב מתון ברוב פעמים אינו נאכל בעין וגם מסננין אותו אמנקיותא נמי לא קפדי ומסננת אינו מועיל כלום לאדם כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:)

דלא מהני מסננת היכא דטרקיה פי' שערבבו: **ישן** השתרי. תימה ליפני גזרה ישן אטו חדש כדמפני לעיל (דף לא:) גבי שכר וי"ל דהתם איכא למיגזר דלא מיבכר כולי האי בין ישן לחדש כמו גבי גבינה: **לפי שא"א בלא צחצוחי חלב.** פ"ה בין גומות של גבינה נשאר מן החלב ודלמא עריב ביה חלב טמא וקשה דא"כ ה"ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאטו מי חייסינן דעובד כוכבים שוטה הוה שעירב בו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"ת דקאי אמאי דהוה פריך יבשה תשתרי (ה) ומשני דאפי' כשהוא נראה שאר אדם בתוך אחלומות הגבינה ביני אטופי ור"י הביא ראיה מן הירושלמי לדברי ר"ת דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גלוי ויעמיד א"ר שמואל בר רב יאחק מפני אדם הנתון בין הנקבים ופי' ויעמיד ויבשנה ומשני מפני אדם הנתון כו' וקושיא שניה קיימא אגבינה לומר גבינה שיעשו (ו) מיהא תישתרי דאדם הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני אדם הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי (ח) אחלב והכי פריך למה אסרוהו משום גלוי יעמודנו ואם יש בו אדם לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך דליתיה הא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב (ט) להקפות בשביל אדם הנתון בו: **מפני** שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה. וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דלונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן: **ומי אמר שמואל הכי.** ה"ה דהוה מצי למפרך בפשיטות ממתני' דחולין (דף קטו.) אלא משמואל אשמואל ניחא (י) למפרך: **חדא** קתני קיבת נבלה היא. תימה לפי מה שפיר"ת סוף כל הבשר (חולין דף קטו: ותס) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא בעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה אבל חלב הגלול שאינו ראוי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו בהם ממוך קושיא דקיבת העולה דשורפה היה אע"פ שלא יתערב מחלב הגלול עם הקרוש ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בגלול וי"ל דנהי דאין גלול מעמיד דמ"מ אין העובדי כוכבים בורכין אותו כ"כ אלא ישאר מן הגלול ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע"פ שנשאר שם מן הגלול כדפי' שאין העובדי כוכבים טורחים לברכו ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת העובד כוכבים הא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל דקי"ל הלכה כריב"ל אף לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי שמואל הא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר"ח וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב"ל בכ"מ וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב [ט] נחמן [ט] בר יאחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יאחק עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא דדברי לעיל [ט] (גבי) שלא [ט] (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ולאי אין הטעם אלא משום ניקור ואנו שאין נחשים מצוין ביניכו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא ונריך מנין אחר לתתירו כי ולאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף מז: ד"ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני גרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י בן הר"ר חיים שם טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמלח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליח:

מפני

אלמא איסורי הנאה פרשן שרי. ועגלי עבודת כוכבים פרשן אסור. [ה] ולמה לא אסורה בהנאה משום דליתא לאיסורא בעיניה לא אסרוה בהנאה. הכא נמי בגבינה נמי ליתא לאיסורא בעיניה. אמר ליה שאני הכא דכיון דאיסורא הוא דקא מוקים לה חשיב וכמאן דאיתיה בעיניה דמי אמאי לא אסורה בהנאה: השיאו לדבר אחר וכו'. ירושלמי מפני מה לא גילה לו אם להפליגו נתכוין היה לו להשיאו באלו שאין להן הכרע כגון שאת ארוד מחר משוקדים וקם כו'. א"ר יוחנן מפני שבקרוב אסורה (רישמע) [וד' ישמעאל] תלמיד

ה) נראה דל"ל והא דלא מהדר ליה דמשו"ה לא אסרוה בהנאה כמו בטורים לרבנן משום דליתא וכו' אמר לך שאני הכא וכו' וכמאן דאיתא בעיניה דמי ומשו"ה פריך דאמאי לא אסרוה בהנאה כל"ל.

ב) [לעיל לא: ע"ס], ג) [עי' תוס' ד"ה לפי שא"א מוכח דגרסתם הי' ר' ירמיה וכן לקמן לט: בתוס' ד"ה ימ"ח ממ"ג], ג) [חולין קמו.], ד) [חולין קטז:], ה) [שמות כז, ו] [בתומות רש"ס], ו) אחלב עובד כוכבים כל"ל רש"ל, ח) [עי' היטב תוס' ב"ב מו: ד"ה שלמן], ט) מהרש"א מ"ז,

תורה אור השלם

1. יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן:
שיר השירים א ב

לעזי רש"י

פורר"ר. לנבור.
מישב"א. מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף רש"י

הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). דאי שחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דבר הכל אסורים, דסא זבחי מתים הוא, אלא בשלא היה מתכוון להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר אלבה (חולין לט.). ר' יוחנן אמר אסורה. בהגלה כדין זבחי מתים, וחזבחי מתים אלפינן (לעיל כט:) שם שם מעבלה ערופה (זבחים י.) ואע"פ שהשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים נאסרה, ולפיכך טעמא בשחיטת חולין (לט.), דגמר לה לה ממתשבח פיגול עבודת כוכבים (חולין לט.) מתשבח היא לענין זבחי מתים ליאסר בהגלה (זבחים י.). ולפיכך חוץ. איסור עבודת כוכבים, מפנים. ממתשבח פיגול של פנים, שהשחיטו על מנת לזרוק דם למזבח אי אפשר להקטיר אימורין למזבח זהו עיקר פיגול (חולין לט.). ורשב"ל אמר מותרת. לא ליף חוץ מפנים, אין מתשבין מעבודה לעבודה (סנהדרין סא.).

ישן מותר. כל דבר גלוי שהשהו אותו עד שנתישן, מותר, דאין מניחו אדם של נחש ליישן אם היה בתוכו (לעיל לא.). קיבת העובד כוכבים. קיבה זהו חלב קרוש שבתוך הקיבה (חולין קטז:). חדא קתני. משום דשל נבלה היא אסר לה (שם קטז:).

רבינו חננאל

חיה ולא הודו לו. אלא אמרו לא נהנין ולא מועלין והא עולה איסורי הנאה הן. אלמא איסורי הנאה פרשן מותר והדר תני ליה מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. ואמר ליה א"כ למה לא אסורה בהנאה.

רבינו חננאל (המשך)

קטן [היהן] באותה שעה. ואין מגלין להן רזי תורה עד שיגדלו. וכו' שמעון בן יוחאי. דתניא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. מה השימה פי' המציאה אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה. אלא לפני תלמידים הגונים כשרים. ודאתן עלה קרא מאי פירושיה כו': **ירושלמי** דודיך דברי סופרים. יין דברי תורה. טובים דודיך מיין. חביבין דברי סופרים מדברי תורה. תדע שהרי ר' טרפון אילו לא קרא קריית שמע לא היה עובר אלא בעשה. ומפני שעבר על דברי חכמים נתחייב מיתה. על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. ותנן נמי האומר אין תפלין לעבור על ד"ח פטור. [חמשה] טוטפת להוסיף על דברי סופרים חייב. א"ל (ר') ישמעאל חשוק שפתותיך ראל תהא נהבל להשיב. ומאי טעמא א"ר יוחנן גזירה חדשה היתה משום ניקור. וכד גזרי גזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא. עד תחפשוט בכל ישראל. דחיישי דלמא איכא מאן דלא סביר לה ואתי לזלזולי בה. מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי. ופריק ר' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב. וכיון דאיכא לחלוחית ויהרא האי. ושמואל אמר לא אסורה אלא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא. איני דשמואל שרי בקיבה גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה. והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבילה היא. ואמר שמואל חדא קתני קתני והכי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבילה והרי זו אסורה. ופרקינן לא קשיא

קיח א מי"ר פ"ד מהל' שחיטה הלכה יא
סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' נ סעיף ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מניחו ליבן (אלא ס"ר ירמיה) תא"מ וג"ב ס"א אין זה וכן היתה גירסת התוספות:
(ב) רש"י ד"ה לפי שא"א וכו' דלמא עריב ביה חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד מכל מקום אם עירב טמא בטהור וכו' נסיוני דחלבא של טהור:
(ג) ד"ה ומי וכו' נגלה הוא לתמוה:
(ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' מה השימה הזאת אינה:
(ה) ד"ה לפי וכו' יבשה תשתרי ישן תשתרי ומשני דאפילו בשהוא נראה יבש וישן לעולם נשאר: (ו) בא"ד ויקושיא שניה קיימא אגבינה כלומר גבינה שיעשו ממנה מיהא תישתרי דאדם אינו כל"ל ומיהא הוא נמחק וג"ב כלומר קושיא כל' היא הא דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור ויקושיא השניה היא הא דקאמר ויעמיד ויקיימא אגבינה כו' אבל לפי הר"ר קושיא השניה קאי נמי אחלב והכי פריך ויעמיד פירוש יעמה מקלמנו ואם הוא עומד הוא נאין לכשיר כל החלב: (ז) בא"ד שיבש חלב מלהקפות: (ח) ד"ה ומי וכו' ניחא ליה למפרך: (ט) ד"ה חדא וכו' וכ נחמן שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד וכפירוש רש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד כדפרישית לעיל אלא ולאי כל"ל ומיהא הר יאחק נמחק ג' פעמים: